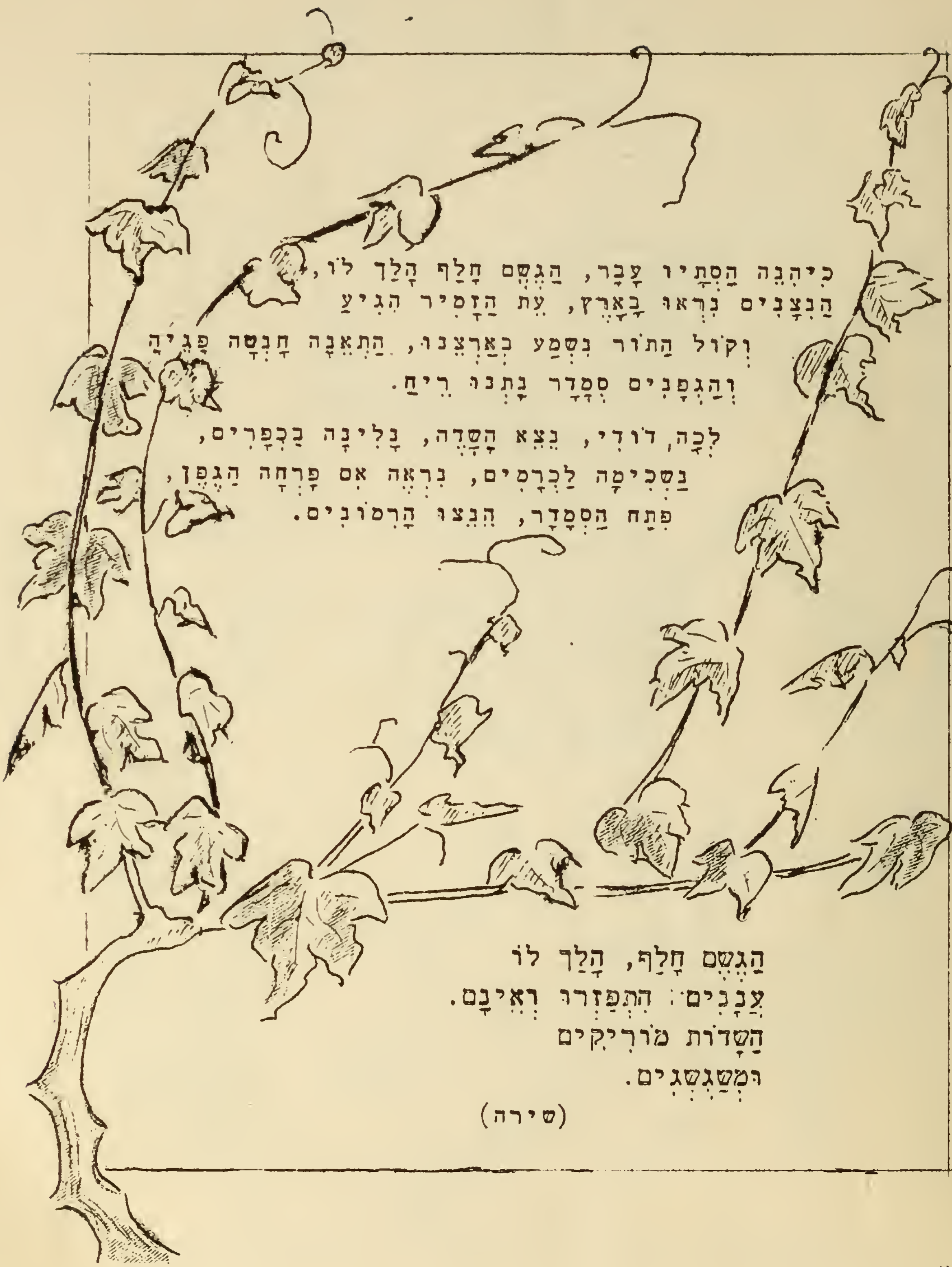
הגדה
של
פסח

אביב

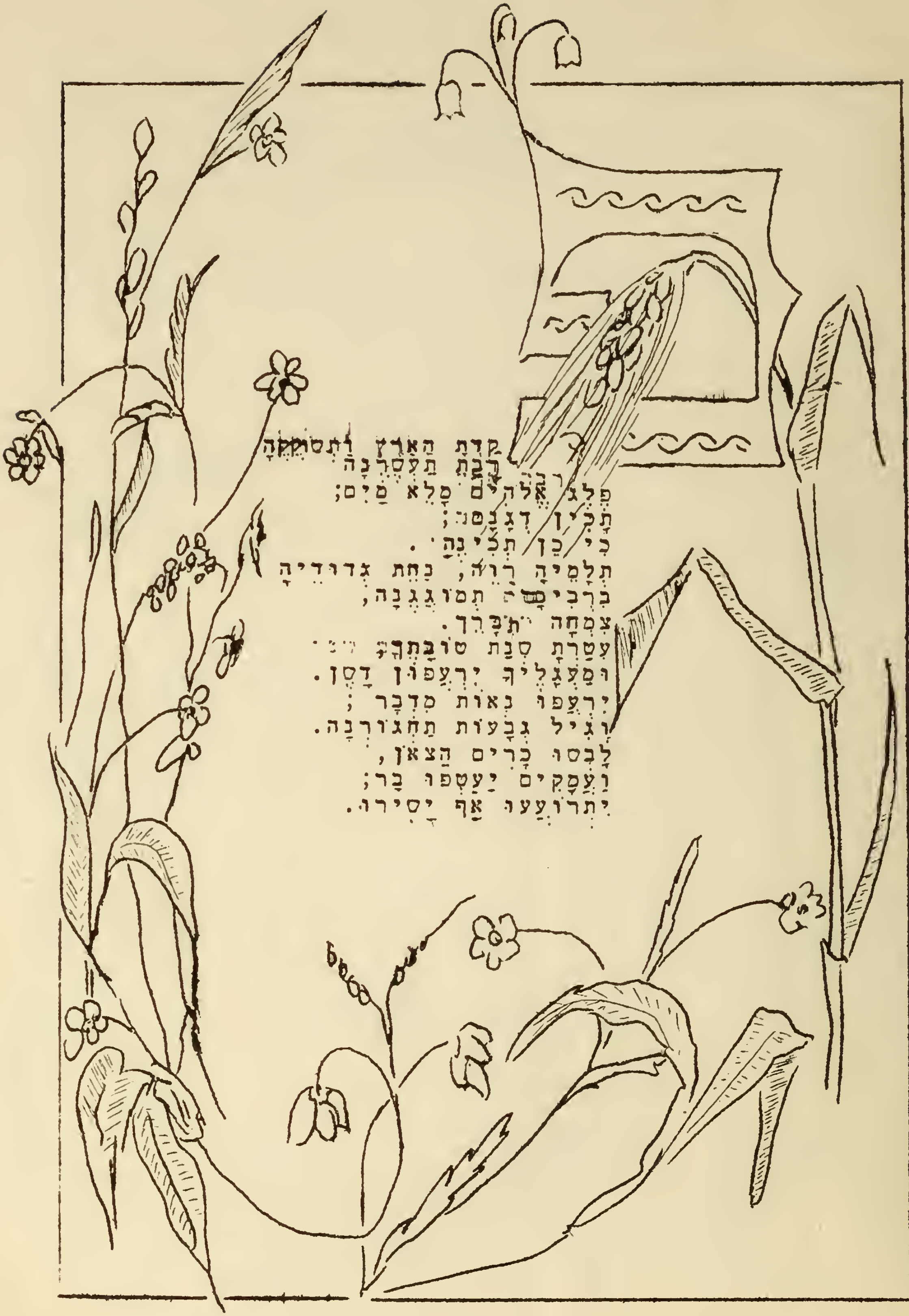
כִּי הִנֵּה הַסְּתָיו עָבָר, הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ,
הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ, עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ

וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ.

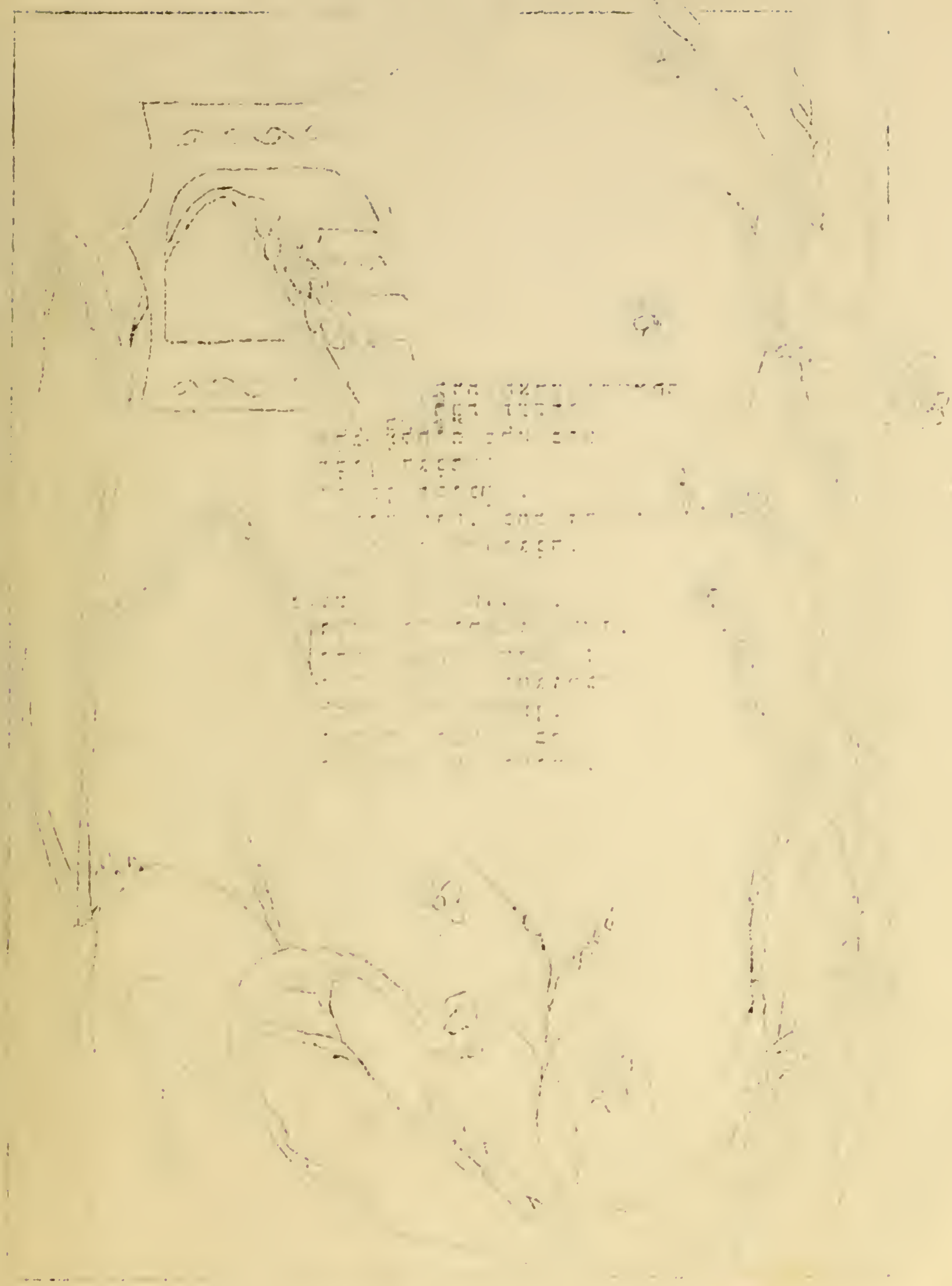
לְכָה, דוֹדִי, נֵצֵא הַשָּׂדֶה, נָלִינָה בַּכְּפָרִים,
נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים, נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן,
פִּתַּח הַסְּמָדַר, הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים.

הַגֶּשֶׁם חָלַף, הָלַךְ לוֹ
עֲנָנִים: הִתְפַּזְּרוּ וְאֵינָם.
הַשָּׂדוֹת מוֹרִיקִים
וּמְשַׂגְשְׂגִים.

(סירה)

פָּקַדְתָּ הָאָרֶץ וַתְּשֹׁקְקֶהָ
רַבַּת תַּעְשְׁרֶנָּה
פֶּלֶג אֱלֹהִים מָלֵא מָיִם;
תָּכִין דְּגָנָם;
כִּי כֵן תְּכִינֶהָ.
תְּלָמֶיהָ רַוֵּה, נַחֵת גְּדוּדֶיהָ
בִּרְבִיבִים תְּמוֹגְגֶנָּה,
צִמְחָה תְּבָרֵךְ.
עִטַּרְתָּ שְׁנַת טוֹבָתֶךָ
וּמַעְגָּלֶיךָ יִרְעֲפוּן דָּשֶׁן.
יִרְעֲפוּ נְאוֹת מִדְבָּר;
וְגִיל גְּבָעוֹת תַּחְגּוֹרְנָה.
לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן,
וַעֲמָקִים יַעַטְפוּ בָר;
יִתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ.

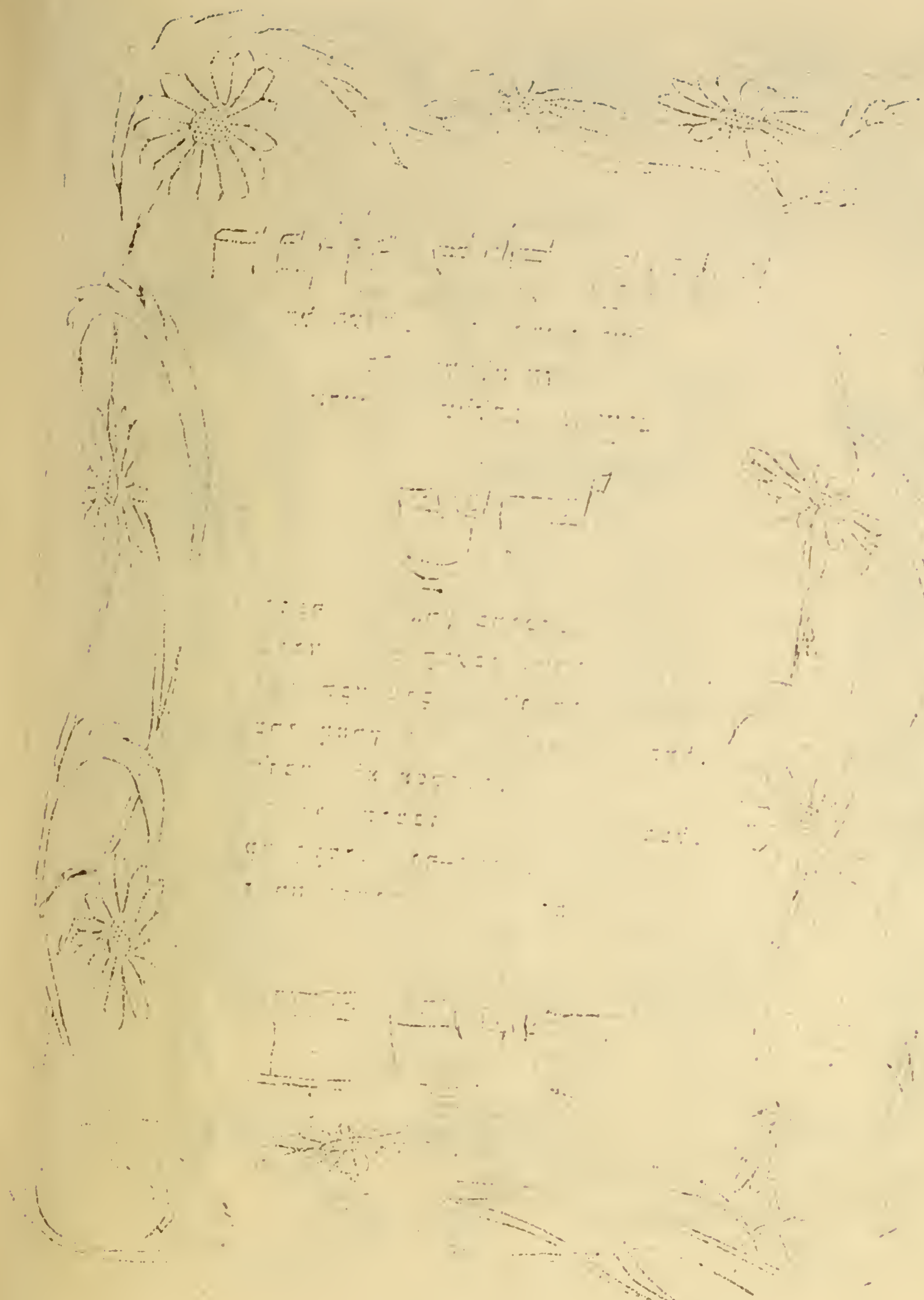
הגיע ליל פסח

כל העולם כלו אומר הלל
כי בלילה הזה
אוצרות טללים נפתחים

טל

נוֹפֵף עֲלֵי אֶרֶץ בְּרוּכָה,
מִמֶּגֶד שָׁמַיִם שַׂבְּעֵנוּ בְּרָכָה   בטל.
צַוֵּה שָׁנָה טוֹבָה וּמְעוּטֶּרֶת
פְּרִי הָאָרֶץ לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת   בטל.
שׂוֹבַע מַלֵּא אֲסָמֵינוּ,
גַּן רָוֶה שִׂימֵנוּ .   בטל.
טַל יַעֲסִיס צוּף-הָרִים,
זִמְרָה נַנְעִים וְקוֹל נָרִים

בטל

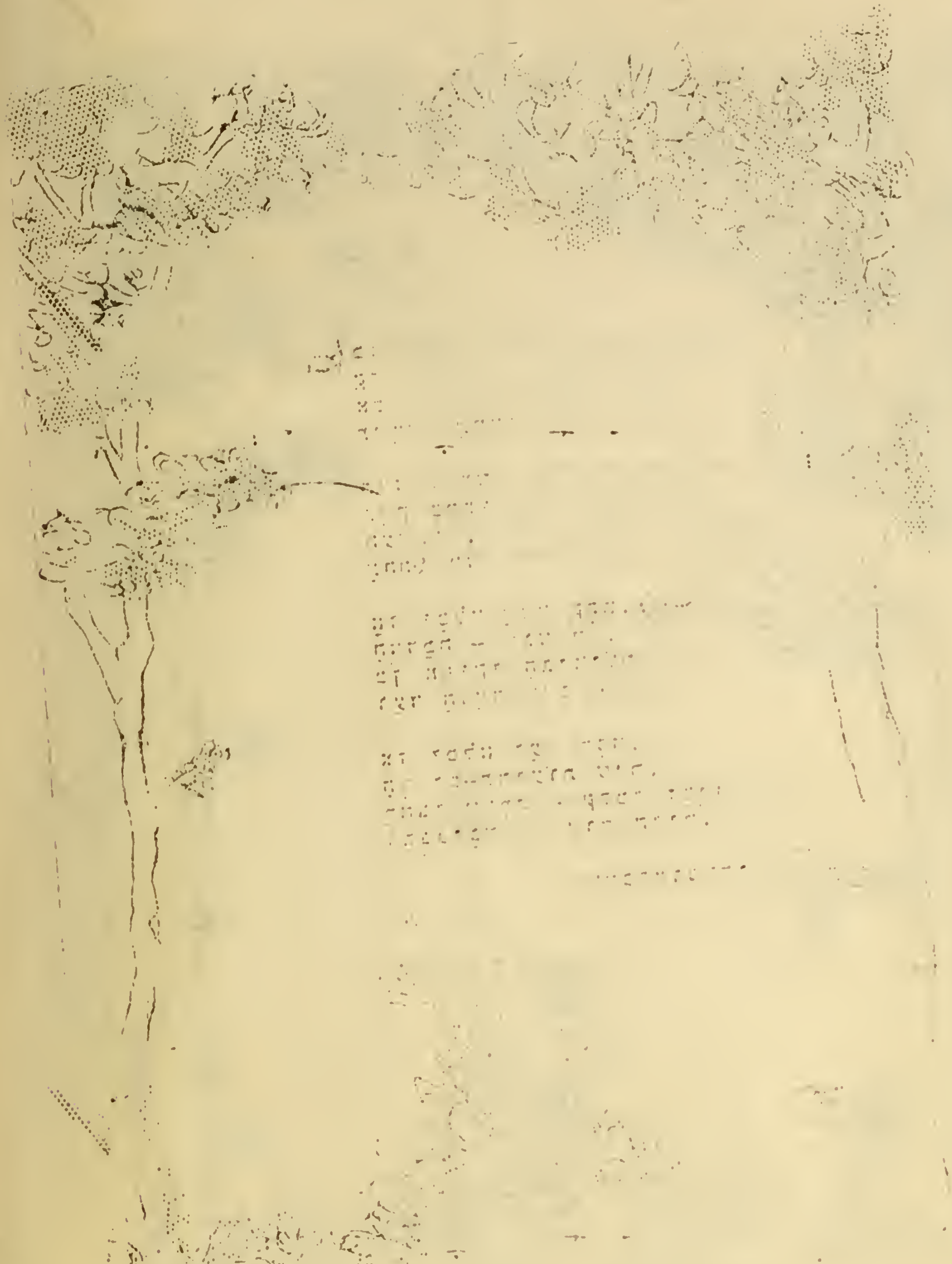
אם גם קדרו מאוד שמינו,
קדרו, השכו פני שחור,
אפס יש אשר האופל
תבקע, תחדור קרן אור;

תחדור, תשק הגנה אורה,
תשק בפתור עץ ופרח.
העשבים, יבשו – תשיב,
תחתל שדמי גזע שח.

אז ימלא שדה קסם,
האדמה – רגש חי,
מן אפיקי הגאיות
ועד הנצה שבגיא.

אז ימלא יער רנה,
השמים-תרועות שיר,
רחבי שדמה – קסמי זמרה
ומנגינה – תחום הניר.

ס. טשרניחובסקי

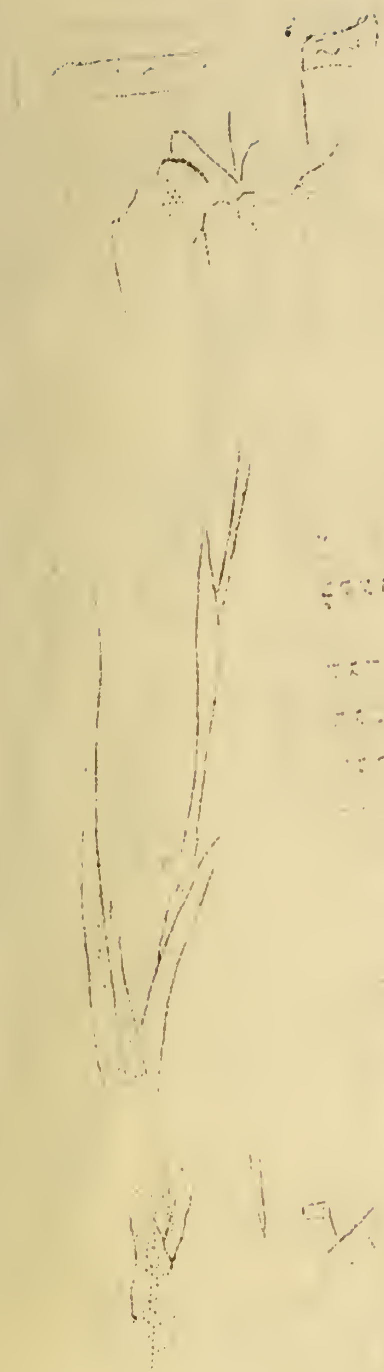
לֹא חָרַשְׁתִּי, גַּם לֹא זָרַעְתִּי,
לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי עַל הַמָּטָר.
וּפֶתַע, רְאֵה-נָא: שְׂדוֹתַי הִצְמִיחוּ
דָּגָן בָּרוּךְ שֶׁמֶשׁ בִּמְקוֹם דַּרְדַּר.

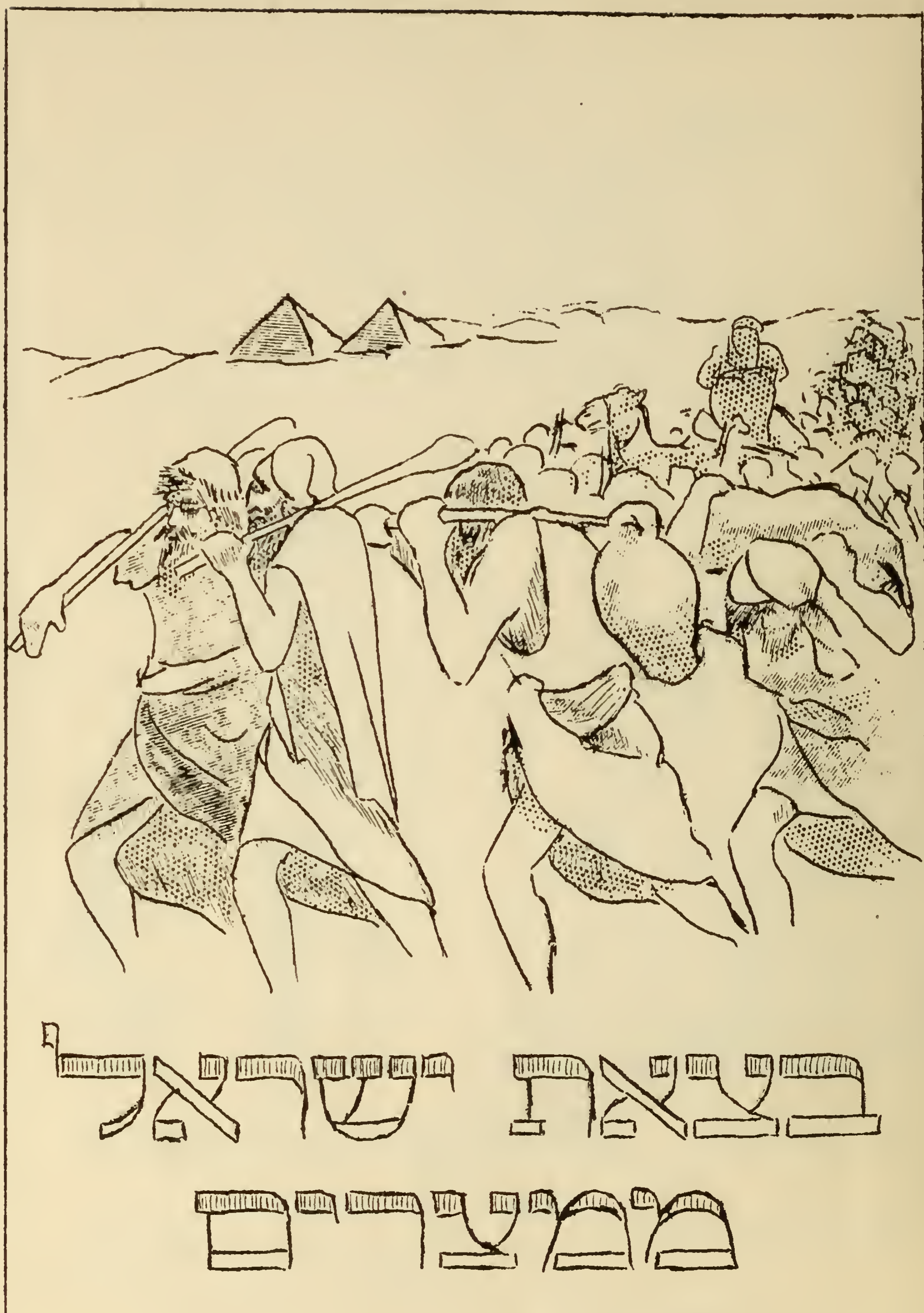
הַאִם הוּא סְפִיחַ תְּנוּבוֹת מִקֶּדֶם,
חִטֵּי חֶדְוָה הֵם, קְצוּרִים מֵאָז?
אֲשֶׁר פְּקָדוּנִי בִּימֵי הָעֹנִי,
בָּקְעוּ עָלוּ כִּי בְּאוֹרַח רָז.

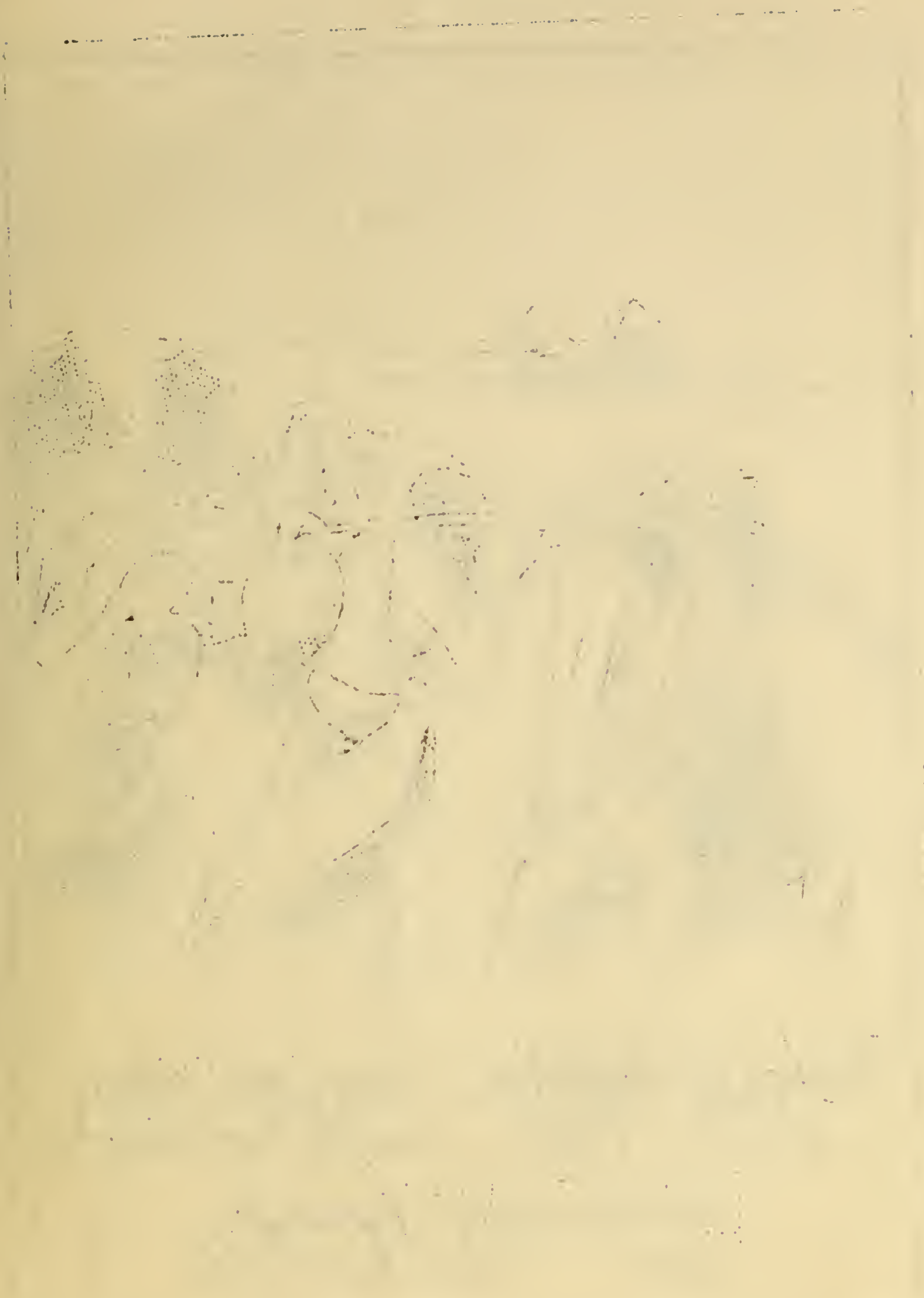
שַׂגְשֶׂגְנָה, שְׂגֶינָה, שַׁדְמוֹת הַפֶּלֶא,
שַׂגְשֶׂגְנָה, שְׂגֶינָה וּגְמוֹלְנָה חִיס!
אֲנִי זוֹכֶרֶת דִּבְרֵי הַנּוֹחַם:
תֹּאכְלוּ סָפִיחַ וְאַף סָחִיס.

רחל.

היום אתם יוצאים בחודש האביב

בצאת ישראל
ממצרים

הָא

לַחְמָא עַנְיָא דִּי אֲכָלוּ אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם.
כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכֻל,
כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח.
הָשַׁתָּא עַבְדֵי,
לְשָׁנָה הַבָּאָה - בְּנֵי=חוֹרִין.

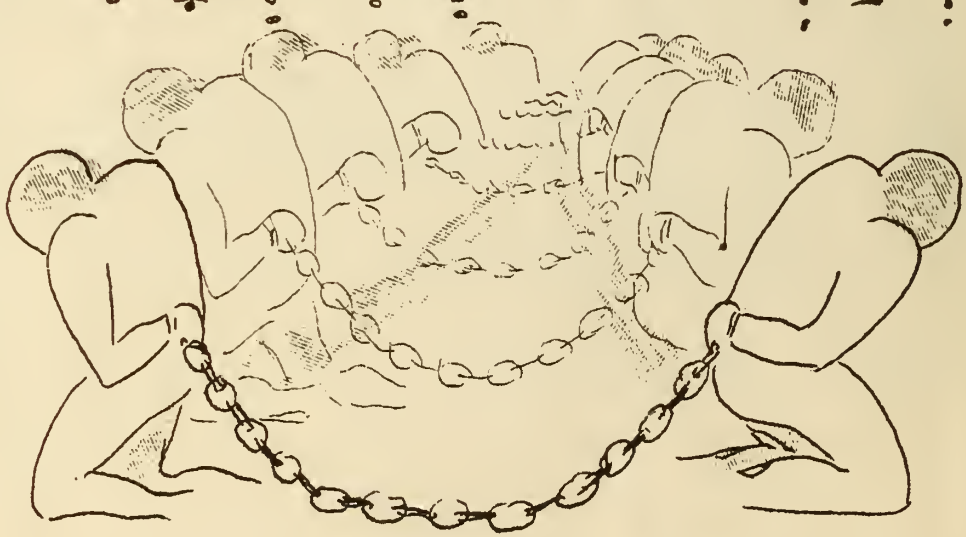
(סירה)

מה נשתנה
הלילה הזה מכל הלילות

עֲבָדִים הָיִינוּ
לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם

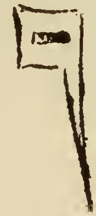

וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָס עַל מִצְרָיִם אֲסֶר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף.
וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ: הִנֵּה עַם יִסְרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ
הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ, פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרֶאנָה
מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל סוֹנְאֵינוּ וְנִלְחַם
בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ.
וַיָּסִימוּ סָרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנּוֹתוֹ בְּסִבְלוֹתָם
וַיִּבֶן אֶת עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה, אֶת פִּתֹם וְאֶת
רַעַמְסֵס. וְכַאֲסֶר יְעַנּוּ אוֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן
יִפְרוֹץ.
(סמות)

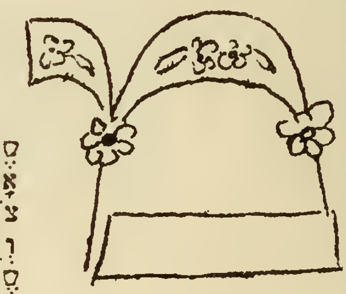
וְכַאֲשֶׁר
יְעַנּוּ אוֹתוֹ
כֵּן יִרְבֶּה
וְכֵן יִפְרוֹץ

מֹסֶה הָיָה רֹעֶה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חוֹתְנוֹ כֹּהֵן מִדְיָן,
וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבוֹא אֶל הַר הָאֱ-
לֹהִים חוֹרֵבָה. וַיֵּרָא מַלְאַךְ יְהוָֹה אֵלָיו בְּלַבַּת אֵס
מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בּוֹעֵר בָּאֵס, וְהַסְּנֶה
אֵינוֹ אוּכָּל.
וַיֹּאמֶר מֹסֶה: אָסוּרָה נָא וְאֶרְאֶה הַמַּרְאֶה הַגָּדוֹל
הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא יִבְעַר הַסְּנֶה?

יַרְא יְהוָה וַיֹּאמֶר: אַל תִּקְרַב הֲלוֹם, סַל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ, כִּי הַמָּקוֹם אֲסֶר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶס הוּא. וַיֹּאמֶר יְהוָה: רָאֹה רָאִיתִי אֶת עֳנִי עַמִּי אֲסֶר בְּמִצְרַיִם וְאֶת צַעֲקָתָם סָמַעְתִּי מִפְּנֵי נוֹגְסָיו, כִּי יָדַעְתִּי אֶת מַכְאוֹבָיו. וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִסְרָאֵל בָּאָה אֵלָי וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחַץ אֲסֶר מִצְרַיִם לוֹחֲצִים אוֹתָם; וְעַתָּה לֵךְ וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְּנֵי יִסְרָאֵל מִמִּצְרָיִם.

(סמות)

סֶה הָיָה רֹעֶה – בְּחָנוֹ הַקָּבָּ״ה לְמֹסֶה בְּצֹאן. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כְּסֶהָיָה מֹסֶה רַבֵּנוּ רֹעֶה צֹאנוֹ סֶל יִתְרוֹ בַּמִּדְבָּר בָּרַח מִמֶּנּוּ גְּדִי וְרָץ אַחֲרָיו עַד סֶהִגִּיעַ לַחֲסוּת. כֵּיוָן סֶהִגִּיעַ לַחֲסוּת נִזְדַּמְּנָה לוֹ בְּרֵכָה סֶל מַיִם וְעָמַד הַגְּדִי לִסְתּוֹת. כֵּיוָן סֶהִגִּיעַ מֹסֶה אֶצְלוֹ, אָמַר: ״אֲנִי לֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ סֶרָץ הָיִית מִפְּנֵי הַצָּמָא, עָיֵף אָתָּה״.
הִרְכִּיבוֹ עַל כְּתֵפוֹ וְהָיָה מְהַלֵּךְ. אָמַר הַקָּדוֹס בָּרוּךְ הוּא: יֵס לְךָ רַחֲמִים לִנְהוֹג צֹאנוֹ סֶל בָּסָר וָדָם כָּךְ, חַיֶּיךָ אַתָּה תִּרְעֶה צֹאנִי יִסְרָאֵל.

(אגדה).

לֵךְ שׁוּב מִצְרַיְמָה

וְעָשִׂיתָ לִי עָם. הֲיָדַעְתָּ אֵיךְ יֵעָשֶׂה עָם ?
אֶת הָעוֹבְדִים וְאֶת הָאוּמְלָלִים תִּקְרָא אֵלֶיךָ,
אֶת כָּל אֲשֶׁר יֵאָנְחוּ מֵעֲבוֹדָה, מֵרוֹב פֶּרֶךְ
וַאֲשֶׁר יֵעָנוּ תַּחַת יַד נוֹגְשִׂים וּפְקִידִים
וְאֵין לָהֶם בִּלְתִּי אִם לֵב וּבַלֵּב הַזֶּה מְעַט
רֶגֶשׁ, וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם וְהוֹצֵאתָ אוֹתָם מִבֵּית
הָעֲבָדִים וְגָאַלְתָּ וְנָתַתָּ לָהֶם חוּקִים וּמִשְׁפָּ-
טִים וְעָשִׂיתָ אוֹתָם לְעָם.
לֵךְ, בּוֹא מִצְרַיְמָה וּבָאתָ אֶל הַנַּעֲנִים וְהָאוּמְ-
לָלִים, אֶל כָּל הַנֶּאֱנָחִים וְהַנִּדְכָּאִים וְאָמַרְתָּ
אֲלֵיהֶם כִּי עֲבָדִים הֵם – וְהֵם לֹא יָבִינוּ;
וְאָמַרְתָּ כִּי אוּמְלָלִים הֵם – וְהֵם לֹא יֵדְעוּ;
כִּי גָּדוֹל עָנְיָם וּגְדוֹלִים מַכְאוֹבֵיהֶם וְנוֹרָא
לַחֲצָם – וְהֵם לֹא יַאֲמִינוּ; וּפָקַחְתָּ אֶת עֵינֵי-
הֶם וּבְחוֹזֶק יַד עַל כָּל לַחֲצָם וְעַל כָּל עָנְיָם-
וְגָאַלְתָּ אוֹתָם.
וְעַם רַב יִסָּפֵךְ אַחֲרֶיךָ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ, אֲשֶׁר לֹא
יָדַעְתָּ וַאֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ עוֹד , וּמִקֶּרֶב כָּל
הָעָם מִסָּבִיב אֲשֶׁר רַע וּמַר לָהֶם, וְהָיִיתָ לְאָב
הֲמוֹן אָדָם רַב וּלְרֹאשׁ שְׁבָטָיו; וְעָשִׂיתָ מֵהַתּוֹ-
לָעִים אָדָם, וּמִן הָאָדָם עָם, וּמֵעַפְרוֹת חוּל –
אָרֶץ.

דוד פריסמן.

זכור את היום הזה

אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם

מִבֵּית עֲבָדִים

קומו

תּוֹעֵי מִדְבָּר, צְאוּ מִתּוֹךְ הַשְּׁמָמָה;
עוֹד הַדֶּרֶךְ רַב, עוֹד רַבָּה הַמִּלְחָמָה.

רַב לָכֶם לָנוּעַ, לָנוּד בָּעֲרָבָה –
וְלִפְנֵיכֶם פְּרוּשָׂה דֶּרֶךְ גְּדוֹלָה, רְחָבָה.

קוּמוּ, אֵיפוֹא, בָּנִים! עִזְבוּ אֶת הַשְּׁמָמָה!
אַךְ אַל יַעַל קוֹלְכֶם, דִּרְכוּ עוֹז בִּדְמָמָה!

פֶּן צַעַדְכֶם יַרְגִּיז מִדְבָּר וּבִרְדָמָיו –
אִישׁ וְאִישׁ בִּלְבָבוֹ יִשְׁמַע הֵד פְּעָמָיו!

אִישׁ בִּלְבָבוֹ יִשְׁמַע קוֹל אֱלֹהַּ דּוֹבֵר:
"לֵךְ! הַיּוֹם אֶל אֶרֶץ חֲדָשָׁה אַתָּה עוֹבֵר!"

לֹא! לֹא לֶחֶם קְלֹקֵל, שְׂלָו וּדְגַן שָׁמַיִם –
לֶחֶם עֹצֶב תֹּאכַל, פְּרִי עֲמַל יָדָיִם.

ח. נ. ביאליק.

לך! היום אל ארץ חדשה אתה עובר
(סירה)

יסלח מסה אנסים לתור את ארץ כנען.
ויעלו ויתורו את הארץ ממדבר צין עד
רחוב לבא חמת. ויבואו עד נחל אסכול
ניכרתו מסם זמורה ואסכול ענבים אחד
ויסאוהו במוט בסנים ומן הרמונים ומן
התאנים. ויסובו מתור הארץ ויספרו למסה
ויאמרו: באנו אל הארץ אסר סלחתנו וגם
זבת חלב ודבס היא וזה פריה. אפס כי
עז העם היוסב בארץ והערים בצורות,
גדולות מאוד וגם ילידי הענק ראינו
סם. לא נוכל לעלות אל העם, כי חזק
ממנו, והארץ אסר עברנו בה לתור או-
תה, ארץ אוכלת יוסביה היא וכל העם
אסר ראינו בתוכה - אנסי מדות. ויהס
כלב את העם אל מסה ויאמר: עלה נעלה
וירסנו אותה, כי יכול נוכל לה.

(במדבר)

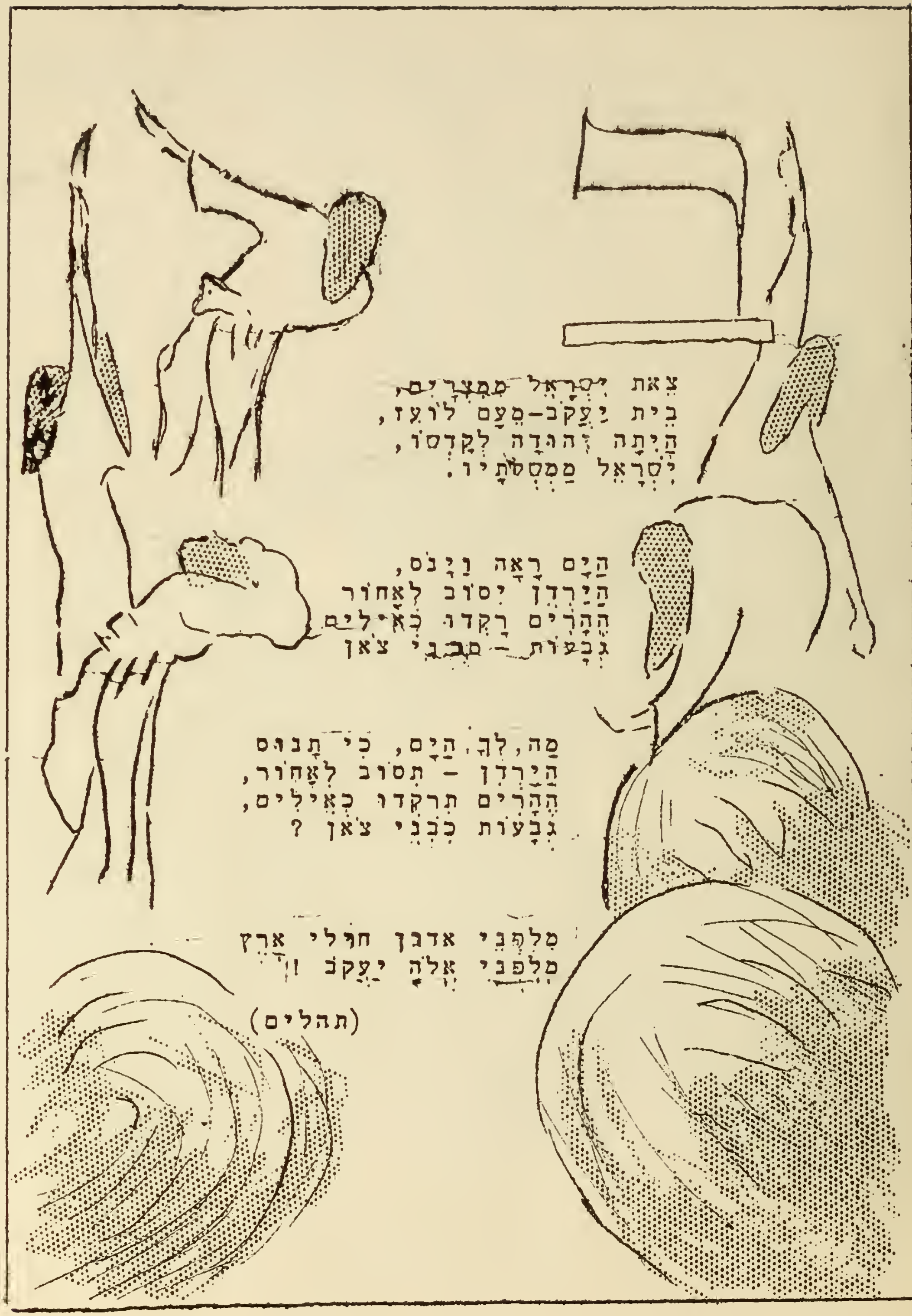
יעל מסה מערבות מואב אל הר נבו
ראס הפסגה אסר על פני ירחו ויר-
אהו אדני את כל הארץ, את הגלעד
עד דן ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים
ומנסה ואת כל ארץ יהודה עד הים
האחרון ואת הנגב ואת הככר בקעת
ירחו, עיר התמרים עד צוער.
ויאמר אליו: זאת הארץ אסר נסבעתי
לאברהם, ליצחק וליעקב, לאמור:
לזרעך אתננה.

(דברים)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

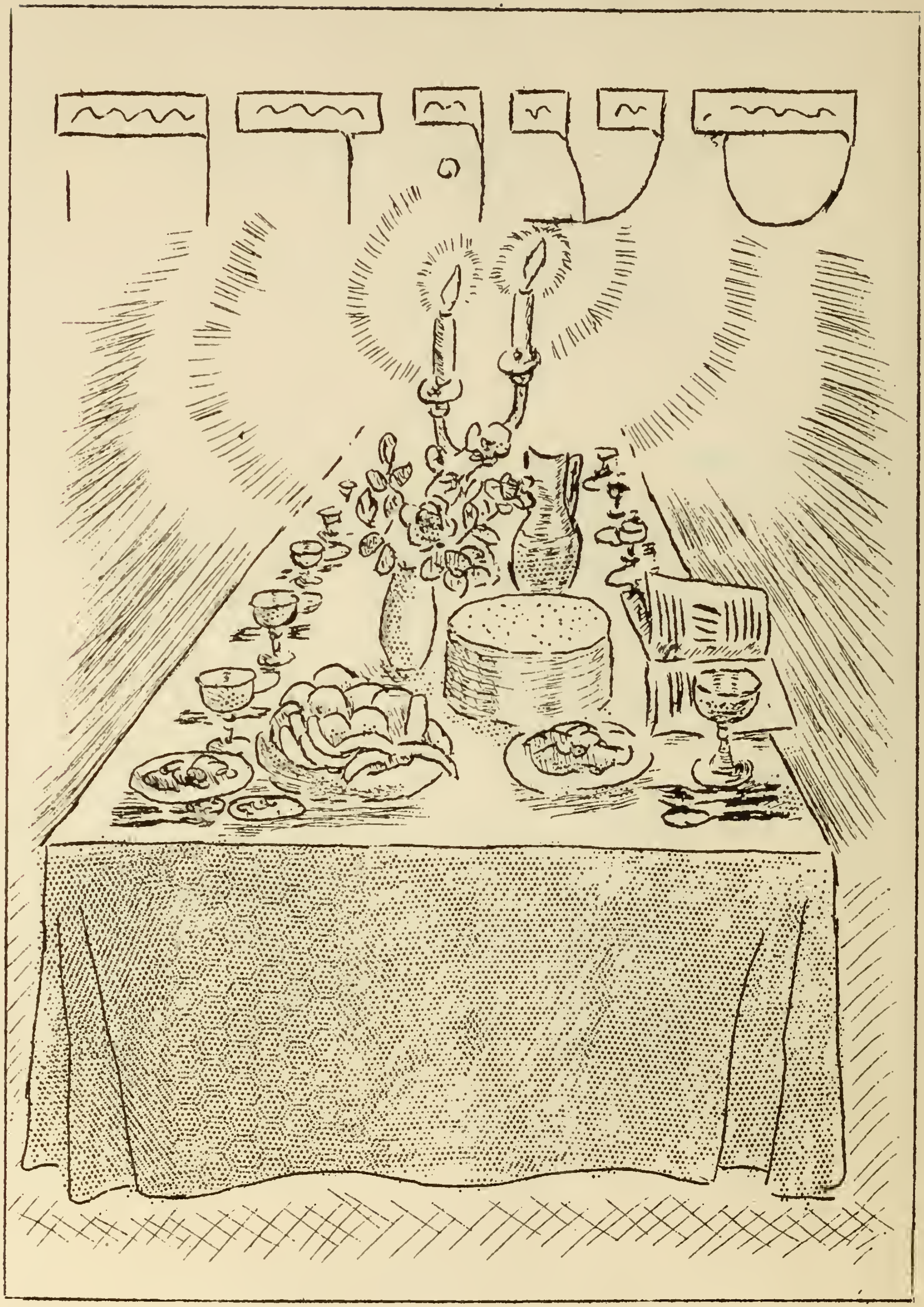
בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם,
בֵּית יַעֲקֹב–מֵעַם לֹעֵז,
הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ,
יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו.

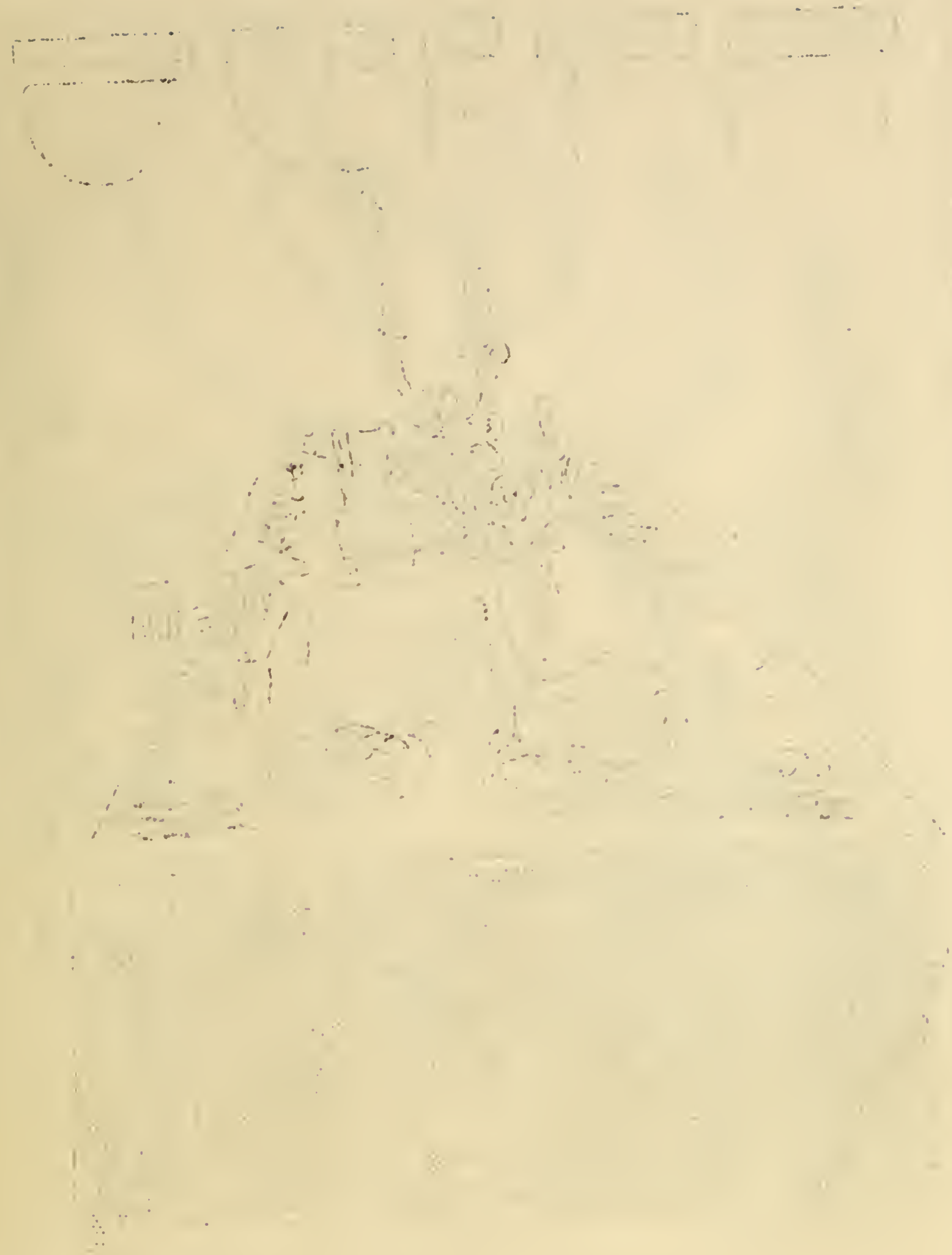
הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס,
הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר
הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים
גְּבָעוֹת – כִּבְנֵי צֹאן

מַה, לְּךָ, הַיָּם, כִּי תָנוּס
הַיַּרְדֵּן – תִּסֹּב לְאָחוֹר,
הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים,
גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן ?

מִלִּפְנֵי אדגן חוּלִי אָרֶץ
מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב !

(תהלים)

סעודה

בכל דור ודור

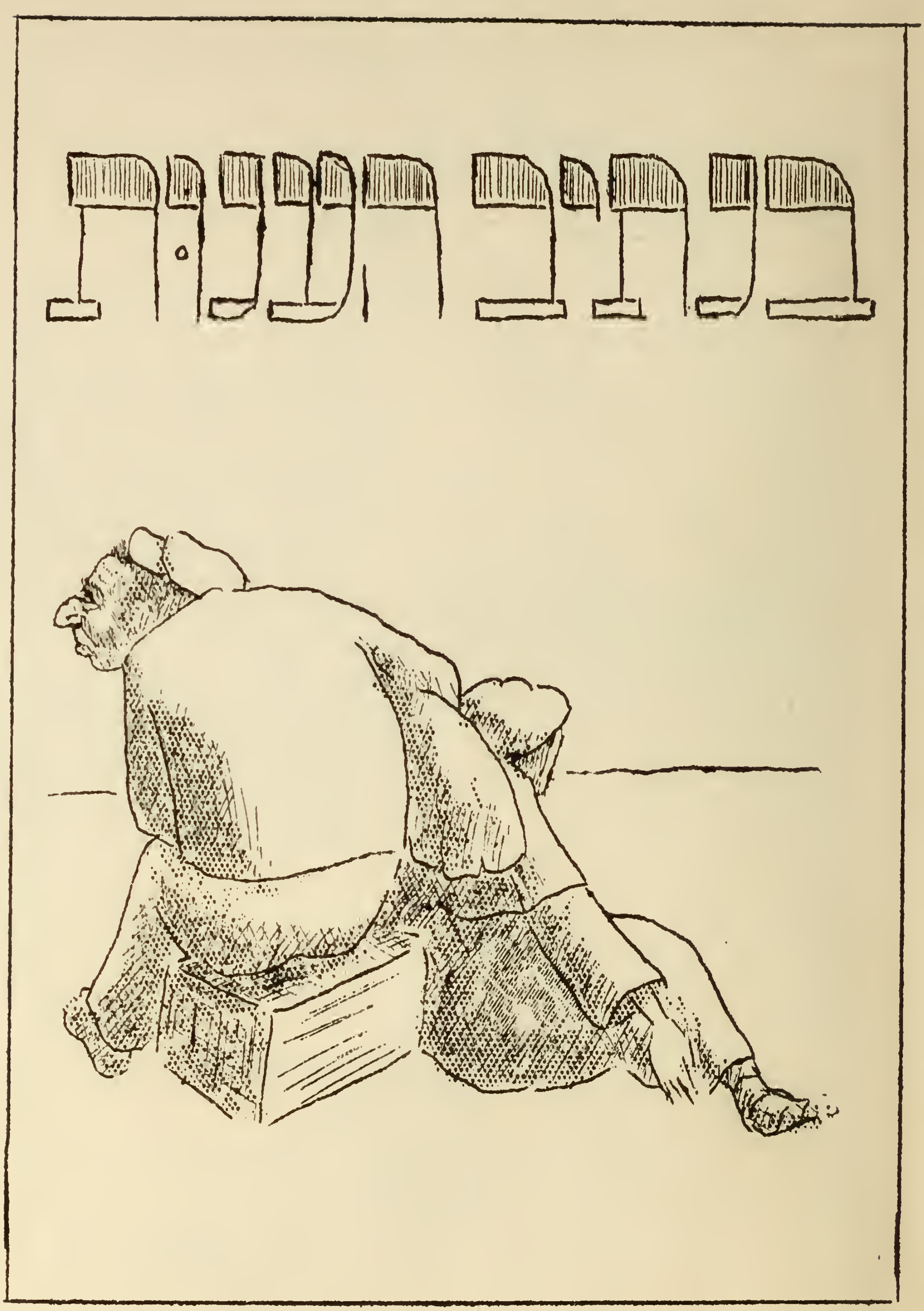
חייב אדם לראות את עצמו

כאילו הוא יצא ממצרים.

פסח

עם סומר במסך אלפי סנים את יום צאתו
מבית עבדים ודרך כל מחילות הסעבוד והאו-
נס והסמד והאינקויזיציה והפרעות, נוסאת
האומה בלבה את הגעגועים לחופס ומביאה
אותם לידי ביטוי עממי, אסר לא יפסח
על כל נפס מיסראל, על כל נפס עניה
ומרודה! מאבות אל בנים, דרך כל הדו-
רות נמסר דבר יציאת מצרים כ ז כ ר ו ן
א י ס י, אסר אינו מחויר ואינו דהה.
"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצ-
מו כאילו הוא יצא ממצרים". אין לך סיא
סל הכרה היסטורית מרומם מזה, ואין לך
התמזגות סל יחיד בכלל – ברחבי כדור העו-
לם ובעמקי הדורות – גדולה מאסר בצו פד-
גוגי עתיק זה. הישנה יצירה ספרותית מח-
נכת יותר לתעוב העבדות, לאהבת החרות –
כספור הסעבוד ליציאת מצרים ?
הישנו עוד כרון עתיק כזה סכולו מופנה
לקראת העתיד, סכולו טמל להווה ולעתי-
דנו כ"זכר ליציאת מצרים?"
איזה יצר חרות עמוק טבוע בלב עם, יכול
היה באביב ימיו ליצור יצירה גאונית
כזאת ולמסור אותה מדור לדור.

ב. כצנלסון.

בכתב הענות

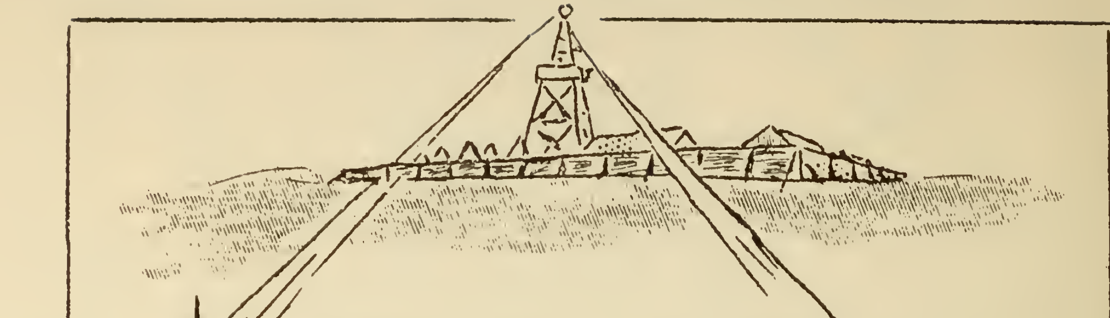
יוֹם הַזֶּה – יוֹם אֲסֶר עוֹד לֹא הָיָה כָּמוֹהוּ לָרוֹעַ מִיּוֹם אֲסֶר הָלַכְנוּ בַגּוֹלָה, יוֹם סֶל פְּחָדִים וְאִי אֵמוּן בַּחַיִּים לַסְּאֵרִית הַנִּמְצָאָה, יוֹם סֶכּוּלּוֹ כְּזֶבַח אָרוֹךְ נִדְמֶה – כַּיּוֹם הַזֶּה – יוֹם אֲסֶר עַיִן בְּעַיִן אָנוּ רוֹאִים אֶת זַרְעוֹ סֶל אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּכָל הַגִּיטָאוֹת אֲסֶר הוּדְחוּ סָמָּה, אֶת כָּל הִתְפּוֹרְרוּת הָאוּמָּה, הִתְרוֹקְנוּת תַּכְנָהּ וְהַמָּוֶת הַסָּחוֹר הָאוֹרֵב לָהּ, הַבָּא עָלֶיהָ, אֶת כָּל עוֹמֶק הַיִּסּוּרִים סֶל גְּסִיסַת עֲנָק ...

כַּיּוֹם הַזֶּה – יוֹם סֶאָדָם נִמְכַּר בּוֹ לַמּוֹלֶךְ, הַנְּסָמוֹת הָעֲדִינוֹת הוֹלְכוֹת וְנִמַּקּוֹת מִסִּעְבּוּד וּכְבָלִים, הָעֲנִיּוּת וְהַגַּסּוּת וְהַזָּדוֹן סוֹפְכִים מֶמְסַלְתָּם עַל כָּל "וְהַסְּכִינָה תִּכְבּוֹס בְּעָנָן רֹאסָהּ וּבְעוֹצֶר כְּאֵב וּכְלִימָה הִיא פּוֹרֶסֶת וּבוֹכָה"...

י.ח. בּרנר.

הִיא סֶעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ
סֶלֹּא אֶחָד בִּלְבָד
עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ,
אֶלָּא סֶבְּכָל דּוֹר וָדוֹר
עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ.
(סירה)

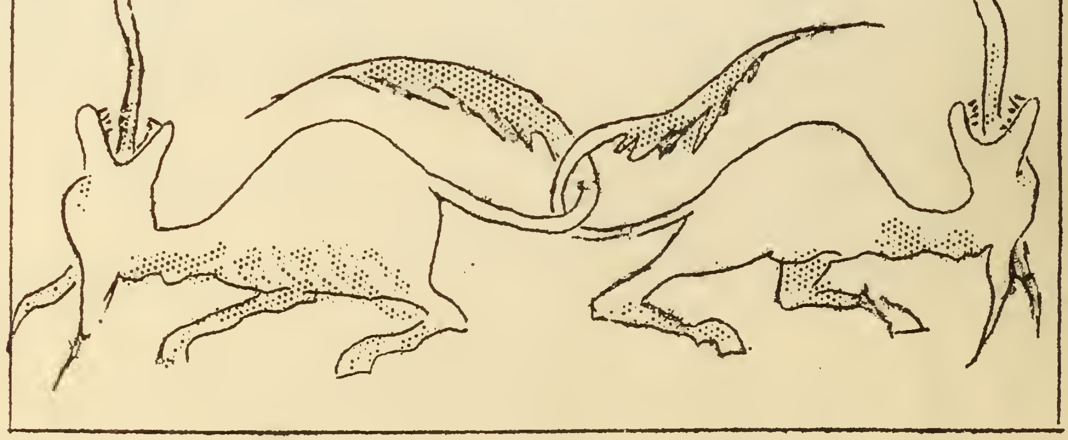

אָמוּ גַלִּים... וַעֲדַיִן הוֹמִים הֵם.
מִימֵי יְהוּדָה הַלֵּוִי עַד הַיּוֹם.
בְּרוּץ גַלְגַלִּים...וַעֲדַיִן דוֹמְמִים הֵם
לְרֶכֶב פַּרְעֹה, לְרוֹדֵף הָאָיוֹם.

מִבַּיִן בּוֹאָם, אֵי הַחוֹף סָלְלוּ בוֹ?
מִכָּל עֲיָירָה בָּה הַסּוֹד מִסְתּוֹלֵל,
מִכָּל הַמְנַסְּאִים סִגָּעוֹן סָחֲלוּ בוֹ,
מִכָּל הַדָּסִים אֶת בְּסָרְךָ יִשְׂרָאֵל.

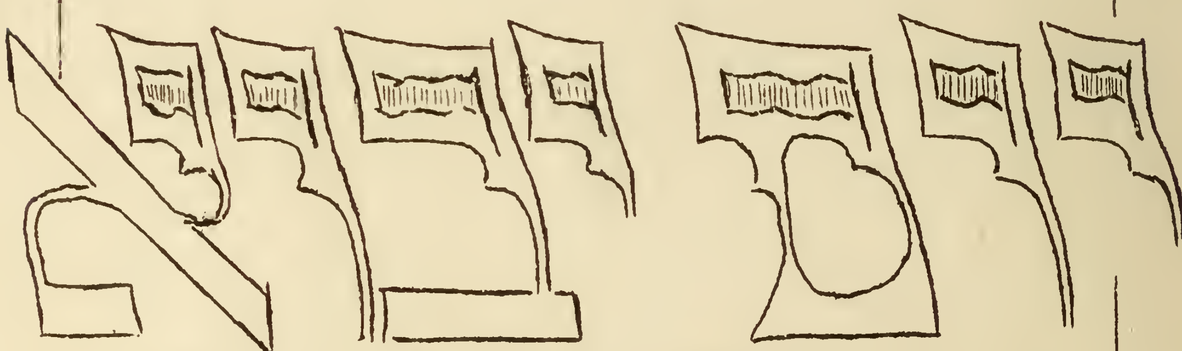
גּמָה הַבָּרָק עֵינֵיהֶם כֹּה יֵגִיהַ?
וּמָה הַכִּסּוּף, וּמַה הַצָּמָא?
צִיּוֹן – כָּל סָפָה בְּלִי אֹמֶר תַּבִּיעַ,
צִיּוֹן – זֶה הַכֹּל...סְתָקִים...אֲדָמָה...

ס. סלום.

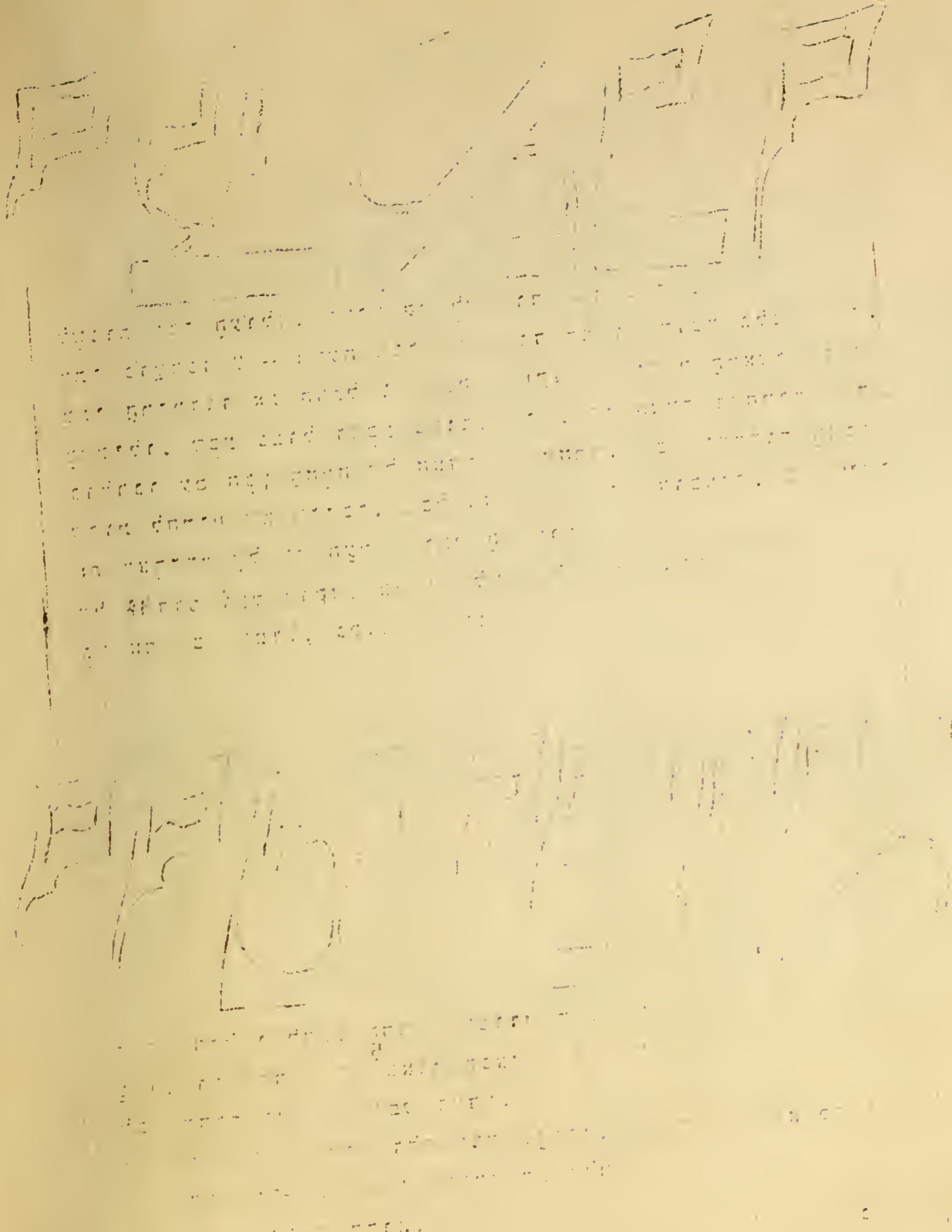

לסנות פני העולם, לסים קץ לסעבוד אדם באדם.
מתי נולדנו ? - בסעה סניאוק כבוד ראסון הוצת בלב העבד.
מתי הרימונו את הדגל ? בסעה סהתקומם המספל הראסון בגגד מספילו. סבע נפול וסבע נקום, כי עמנו הצדק וסחרור האדם נולדנו עם הנץ החמה סל האדם המסתחרר. בכל מערכות האנו-סיות לחרות סם היינו, בכל סדה קטל סל מדוכאים, בכל "יצי-את מצרים" סל כל העמים וכל הדורות:
על ורדום ועל מוקד; בבתי כלא ועל באריקדות.
גם אם סבע נפול, נקום ונתעורר.

והיה דגלנו לדגל החברה המסתחררת, האדם יקום במלוא קו-
כל
מתו, ויתגלה לעין באור הנצחים הצפון בו, כסדעתו רחבה, לבו טהור וחייו חופס וצדק.
אין לא עבד עברים ולא עבד כנעני, לא כוסי ולא סיני.
כל אדם ראס-פנה הוא לחברה הנגאלת.
בוא יבוא היום ההוא.

מ. בילינסון.

אשדות
יעקב
תש"א